

Tvrtko Zebec, Krčki tanci - Tanac dances on the Island of Krk, Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku; Rijeka: Adamić, 2005., 1-392. str.

Knjiga je, sudeći prema naslovu, usko specijalizirana i vezana uz ples na otoku Krku. No, silno sam se iznenadila kad sam shvatila da je sadržaj knjige mnogo širi, ali i mnogo dublji od naslova te da je riječ o kapitalnoj knjizi za otok Krk. Iako sam proučila sve *Krčke zbornike*, trudeći se kroz 30-ak svezaka shvatiti cijelo bogatstvo i ljepotu tog otoka, tek sam čitajući knjigu mladog znanstvenika Tvrtka Zebeca *Krčki tanci* shvatila što je Krk i njegova povijest. Shvatila sam svu raznolikost ovog našeg najvećeg otoka na kojem je sačuvana iznimno vrijedna baština koju treba cijeniti, poznavati i voljeti. Shvatila sam da nam je Krk, zahvaljujući upravo tome što je otok, sačuvao mnoge povijesne i kulturne dragocjenosti koje su iščezle na kopnu tijekom burnih povijesnih zbivanja. Ljušteći jedan povijesni sloj za drugim, Zebec nam je otkrio bogate sadržaje narodnog života u plesu, jeziku, odjeći, običajima koji se razlikuju od mjesta do mjesta na Krku i koji nam upravo stoga čine ovu knjigu pravim otkrićem.

Zebec nije Krčanin, ali je od djetinjstva dolazio na Krk, s time da je od 1991. sustavno radio na ovoj temi proučavajući Vrbnik, Omišalj, Dobrinj, Bašku, Skrpčiče, Pineziće, Nenadiće, Gabonjin, Jurandvor, Dragu, Batomalj, Kornić. Malo pomalo otkrivao je tajne te terre incognite za koju i sam kaže da je neiscrpno vrelo koje stalno buja, mijenja se i razvija, ne gubeći na snazi, te da će još mnogo toga trebati iskopati, snimiti, naučiti, zabilježiti, ispričati. Mislim da je prava sreća da je do ovog zaključka došao jedan mladi znanstvenik s velikim mogućnostima prepoznavanja laiku neprepoznatljivih stvari i da je s velikim oduševljenjem stečena iskustva koja se, kako sam kaže, "riječima zapravo opisati ne mogu" (str. 11) podijelio s nama. Posegnuo je za plesom, kao posebnim načinom komuniciranja kojim se otjelovljuju emocije, ali i čuva identitet te je oko tog fenomena ispleo priču o bodulima te njihovoj povijesti i kulturi.

Djelo ima 15 glavnih poglavlja i potreban niz potpoglavlja: Živi tanci očima drugoga - neposredna iskustva; Krčko poimanje tanca; Tanci u literaturi; Sopci - ponosni nositelji tradicije; Mogućnosti plesne etnologije; Povijest i stanovništvo; Kola na otoku Krku; Vjenčanje - ženidba ili pir; Krčki festival; Izvedbe kao rituali; Inačice - plesna narječja - plesni stil; Koreografske osobitosti tanaca, verca i bakarske; Iz prošlosti za budućnost. Koliko novih riječi i koliko dobrih objašnjenja. Autor opisuje što je dobar sopac, svirač puhačkih instrumenata tipa oboe koji proizvodi vrlo različite zvukove prema tipu sopele (čakavsko-ekavski izraz), odnosno sopile (čakavsko-ikavski), dokumentirajući to i slikama i obogaćujući imenima ljudi. Mene je posebno zaokupilo šesto poglavlje: Povijest i stanovništvo, koje se dijeli u više potpoglavlja. U prvom se govori o izmjenama vlasti, migracijama, jeziku, glagoljici i identitetu, odnosno analizira se povijest grada Krka nasuprot kaštela/kaptola, s naglaskom na to da je tanac dio političkih rituala u Krku, a zatim se opisuju otočni kašteli, krčki čakavski govori i migracije stanovništva kroz Frankopanovo naseljavanje, turske ratove i migracije, otočne migracije uzrokovane malarijom. Kao posebnost istaknute su mogućnosti različitih putova doseljenja stanovništva kroz način održavanja barbaruša - prporuša, tj. zazivanje kiše u doba velikih

suša. Drugi dio posvećen je načinu sklapanju braka kada se ženilo iz bliže sredine. U trećem je dijelu opisano značenje glagoljice i popova glagoljaša kroz vjekovnu borbu za glagoljicu te ukazivanje na to da je glagoljica stil života, kao i glagoljaško pjevanje, a opisana je i organizacija glagoljaških kaptola i školovanje klera te da je, usprkos zabranama da ne smiju voditi tence, ipak poneki glagoljaš kršio tu zabranu. U četvrtom dijelu opisan je identitet bodula uz razlikovanje Ižulana, Primoraca, Krajana i njihove međusobne odnose, "sedan opjina kano sedan smrtnih griha", Bašćanke kao posebnost, najbolji plesači i pjevači, odnos stanovnika kaštela i sela te ugled temeljen na položaju u mjesnoj hijerarhiji, ali i razlikovanje bogatih i ubogih, tancara i tancurice te običaj libre ili ulazak u svijet odraslih. Ovdje se kroz nadimke i tumačenje objašnjava osjećaj pripadnosti određenoj zajednici, odnosno želja za isticanjem obitelji i pojedinca. Nadimci su bili pojedinačni, ali su postojali i obiteljski koji su se najčešće prenosili s oca na sina i oni su se u pojedinim obiteljima provlačili tijekom stoljeća. Zebec je zabilježio i nadimak Tancalenić koji se spominje prema Katastiku, tj. popisu dobara bratovštine Sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku još 1609. godine. Dobri plesači bili su očito posebno cijenjeni i priznati članovi zajednice.

Zapravo sadržaj ove knjige se ne može prepričati, nego je treba čitati. Za isti pojam ima mnogo varijacija i inovacija u nazivu, a te su razlike pravo bogatstvo. Tako se "maj" zove i "fraj", a takvih višenazivlja ima sijaset. Knjiga se mora čitati polako i s uživljavanjem jer govori o još njegovanom, ali sve više istiskivanom i iščezlom načinu života domaćih stanovnika otoka Krka. Nadam se da će ova knjiga pomoći da se te vrijednosti očuvaju, a neke i ožive kroz Krčki festival. Naime, suvremeni poticaji mogu koristiti staru simboliku, a folklorne skupine mogu na placi kao središnjem prostoru rituala privući i više turista, osobito ako se posveti pozornost lokalnom i osobnom plesnom stilu. Koreografija plesa je iznimno bogata. Zebec je poručio da nije moguće shvatiti bit tanca ako se promatra samo u trenutku izvedbe, nego da plesu doprinosi i specifičan prostor i vrijeme izvedbe te različito ponašanje sudionika koje je nekad u skladu, a nekad u neskladu, što rezultira iznimno snažnom energijom i svaki put potiče na dopunsko traganje i otkrivanje smisla plesa u nataloženom iskustvu otočnih zajednica. S jedne strane, u plesu je naglašen red, strogo poštivanje tradicijom postavljenih struktura prostornog oblikovanja tanca, a s druge strane dana je mogućnost da se pojedinac istakne svojim sposobnostima tancanja i prebiranja te da se izraze oni osjećaji i poruke koji se ni na koji drugi način ne mogu iskazati.

Zebecov izbor Krka za proučavanje narodnih plesova odlično je pogodan i može dati poticaj drugima da krenu tim putem i za druge otoke. Za razliku od kopna, pa čak i Istre, otoci nam mogu otkriti još mnogo tajni iako one svakim danom sve više iščezavaju pod stranim utjecajima. Zebec je pokazao kako je bogata povijest otoka Krka u političkome i kulturnome smislu važna podloga za tumačenje plesnih zbivanja, odnosno tanca koji tu ima posebno mjesto. Podaci o migracijama i govorima, o načinima sklapanja braka, međusobnim odnosima puka unutar otočnih zajednica, kaštela i sela te istraživanje procesa identifikacije pokazalo je da se mnogi uvjeti iz života otočnog puka ogledaju i u plesu od antike do suvremenosti.

Knjiga je pisana tako da je autor skupio građu istraživanjem na Krku, a onda ju usporedio i dopunio podacima iz obilne literature o povijesti, migracijama i kulturnoj baštini tog otoka.

Ugradio je u svoje djelo zaključke drugih vrijednih istraživača iz *Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena*, *Krčkog zbornika* i *Krčkog kalendara*, ali i arhivski pohranjene rukopisne zbirke te tonske i videozapise, kao i dragocjene stare filmove kao što je "Krk, narodni plesovi i i glazba otoka Krka" (1936.) te "Krk, najveći i najnapučeniji otok Jadranskog mora" (1938.) koje je, prema scenariju Ive Jelenovića, snimio Aleksandar Gerasimov za Školu narodnog zdravlja »Andrija Štampar« u Zagrebu. Posebno su nam dragocjene autorove izvanredne analize društvene interakcije, odnosno kultura otočana viđena kroz tanac u kulturi Krčana. Čitajući ovu knjigu učite voljeti ljude, a ujedno se dolazi do spoznaje da je plesna etnologija suvremena znanstvena disciplina koja, upotpunjena drugim znanstvenim dostignućima, može mnogo toga poručiti. Istraživači plesa i sustava ljudskog pokreta, kao što su Ivan Ivančan od 1955. do 1974. i Stjepan Sremec od 1974. do 1988., mnogo toga mogu očekivati od nove generacije etnokoreologa koji nam posebne fenomene znaju iskazati na razumljiv način. Kako knjiga ne bi ostala zatvorena u hrvatskom kulturnom krugu, dvije trećine knjige pisane su na hrvatskom jeziku, a trećina na engleskom. Na taj je način moguće da Zebecove spoznaje postanu odmah i svjetske, odnosno da budu uvrštene u riznicu svjetske kulture.

Dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević

**Géza Dávid - Pál Fodor, AFFAIRS OF STATE ARE SUPREME
The Orders of the Ottoman Imperial Council
Pertaining to Hungary (1544-1545, 1552)
Institute of History of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 2005.
História könyvtár (library). Okmánytárak (Collections of Documents)
1., 757 pages**

The scholars and local historians interested in the Ottoman era are fortunate since the publication of Géza Dávid, Head of the Turkish Department of ELTE University, and Pál Fodor, Head of the Early Modern Age Department of the Institute of History of the Hungarian Academy of Sciences, can be regarded as the most significant sourcebook dealing with this period of the year. Moreover, as the authors mention in the preface, readers can take the most profound publication of the Ottoman documents into their hands after the standard works of Imre Karácson, József Thúry, Antal Velics, Lajos Fekete and Gyula Káldy-Nagy, Nenad Moačanin and Bruce W. McGowan. Thus, this book can take up the central position of the imaginary shelf of any historian managing this era. Géza Dávid and Pál Fodor did not want to do less than publishing the orders of the Ottoman Imperial Council pertaining to Hungary from 1544 to 1545 and 1552 with the strictest scholarly exactitude. Their aim was to reveal the sources both in Hungarian and Turkish languages in order to make them available for researchers, local historians and students alike. Furthermore, it is most joyful that the writers thought about historians from abroad when the annotations of the orders were supplied in English, too. Thus, the authors made them possible to be well up in this thick book.

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Scientific Research Journal for Economic and Environmental History

Volumen 2 / Broj 2
Zagreb - Samobor 2006.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic and Environmental History

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekt »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediteranskom kontekstu« Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
(voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / Editors-in-chief:

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Nataša Štefanec, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb, Hrvatska*)
Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula, Hrvatska*), Zrinka Blažević (*Zagreb, Hrvatska*),
Zrinka Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb, Hrvatska*),
Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil İnalçik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetić (*Padova, Italija*),
Aleksandar Jakir (*Marburg, Njemačka*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*),
Marino Manin (*Zagreb, Hrvatska*), Kristina Milković (*Zagreb, Hrvatska*), Ivan Mirnik (*Zagreb, Hrvatska*),
Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Rijeka, Hrvatska*), Gordan Ravančić (*Zagreb, Hrvatska*),
Marko Šarić (*Zagreb, Hrvatska*), Nataša Štefanec (*Zagreb, Hrvatska*), Mladen Tomorad (*Zagreb, Hrvatska*),
Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Zagreb, Hrvatska*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek, Hrvatska*)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Hrvoje Herceg

Lektura / Language editing:

Lidija Menges

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2006.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Na naslovnici:

Područje Legrada i Đelekovca na karti iz 18. stoljeća